

TRADE AND INVESTMENT

**Treaty Between the
UNITED STATES OF AMERICA
and ARMENIA**

Signed at Washington September 23, 1992

with

Annex

NOTE BY THE DEPARTMENT OF STATE

Pursuant to Public Law 89—497, approved July 8, 1966
(80 Stat. 271; 1 U.S.C. 113)—

“ . . . the Treaties and Other International Acts Series issued under the authority of the Secretary of State shall be competent evidence . . . of the treaties, international agreements other than treaties, and proclamations by the President of such treaties and international agreements other than treaties, as the case may be, therein contained, in all the courts of law and equity and of maritime jurisdiction, and in all the tribunals and public offices of the United States, and of the several States, without any further proof or authentication thereof.”

ARMENIA

Trade and Investment

*Treaty, with annex, signed at Washington
September 23, 1992;*

*Transmitted by the President of the United States of America
to the Senate September 7, 1993 (Treaty Doc. 103-11,
103d Congress, 1st Session);*

*Reported favorably by the Senate Committee on Foreign Relations
September 14, 1993 (Senate Executive Report No. 103-10,
103d Congress, 1st Session);*

*Advice and consent to ratification by the Senate
November 17, 1993;*

Ratified by the President January 3, 1994;

Ratified by Armenia October 2, 1995;

Ratifications exchanged at Yerevan February 28, 1996;

Entered into force March 29, 1996.

TREATY BETWEEN
THE UNITED STATES OF AMERICA AND
THE REPUBLIC OF ARMENIA
CONCERNING THE RECIPROCAL ENCOURAGEMENT
AND PROTECTION OF INVESTMENT

The United States of America and the Republic of Armenia
(hereinafter the "Parties");

Desiring to promote greater economic cooperation between
them, with respect to investment by nationals and companies of
one Party in the territory of the other Party;

Recognizing that agreement upon the treatment to be
accorded such investment will stimulate the flow of private
capital and the economic development of the Parties;

Agreeing that fair and equitable treatment of investment is
desirable in order to maintain a stable framework for
investment and maximum effective utilization of economic
resources;

Recognizing that the development of economic and business
ties can contribute to the well-being of workers in both
Parties and promote respect for internationally recognized
worker rights; and

Having resolved to conclude a Treaty concerning the
encouragement and reciprocal protection of investment;

Have agreed as follows:

ARTICLE I

1. For the purposes of this Treaty,

(a) "investment" means every kind of investment in the territory of one Party owned or controlled directly or indirectly by nationals or companies of the other Party, such as equity, debt, and service and investment contracts; and includes:

(i) tangible and intangible property, including rights, such as mortgages, liens and pledges;

(ii) a company or shares of stock or other interests in a company or interests in the assets thereof;

(iii) a claim to money or a claim to performance having economic value, and associated with an investment;

(iv) intellectual property which includes, inter alia, rights relating to:

literary and artistic works, including sound recordings;

inventions in all fields of human endeavor;

industrial designs;

semiconductor mask works;

trade secrets, know-how, and confidential
business information; and

trademarks, service marks, and trade
names; and

(v) any right conferred by law or
contract, and any licenses and permits
pursuant to law;

(b) "company" of a Party means any kind of
corporation, company, association, partnership, or other
organization, legally constituted under the laws and
regulations of a Party or a political subdivision thereof
whether or not organized for pecuniary gain, or privately or
governmentally owned or controlled;

(c) "national" of a Party means a natural person who
is a national of a Party under its applicable law;

(d) "return" means an amount derived from or associated with an investment, including profit; dividend; interest; capital gain; royalty payment; management, technical assistance or other fee; or returns in kind;

(e) "associated activities" include the organization, control, operation, maintenance and disposition of companies, branches, agencies, offices, factories or other facilities for the conduct of business; the making, performance and enforcement of contracts; the acquisition, use, protection and disposition of property of all kinds including intellectual property rights; the borrowing of funds; the purchase, issuance, and sale of equity shares and other securities; and the purchase of foreign exchange for imports.

2. Each Party reserves the right to deny to any company the advantages of this Treaty if nationals of any third country control such company and, in the case of a company of the other Party, that company has no substantial business activities in the territory of the other Party or is controlled by nationals of a third country with which the denying Party does not maintain normal economic relations.

3. Any alteration of the form in which assets are invested or reinvested shall not affect their character as investment.

ARTICLE II

1. Each Party shall permit and treat investment, and activities associated therewith, on a basis no less favorable than that accorded in like situations to investment or associated activities of its own nationals or companies, or of nationals or companies of any third country, whichever is the most favorable, subject to the right of each Party to make or maintain exceptions falling within one of the sectors or matters listed in the Annex to this Treaty. Each Party agrees to notify the other Party before or on the date of entry into force of this Treaty of all such laws and regulations of which it is aware concerning the sectors or matters listed in the Annex. Moreover, each Party agrees to notify the other of any future exception with respect to the sectors or matters listed in the Annex, and to limit such exceptions to a minimum. Any future exception by either Party shall not apply to investment existing in that sector or matter at the time the exception becomes effective. The treatment accorded pursuant to any exceptions shall, unless specified otherwise in the Annex, be not less favorable than that accorded in like situations to investments and associated activities of nationals or companies of any third country.

2. (a) Investment shall at all times be accorded fair and equitable treatment, shall enjoy full protection and security and shall in no case be accorded treatment less than that required by international law.

(b) Neither Party shall in any way impair by arbitrary or discriminatory measures the management, operation, maintenance, use, enjoyment, acquisition, expansion, or disposal of investments. For purposes of dispute resolution under Articles VI and VII, a measure may be arbitrary or discriminatory notwithstanding the fact that a party has had or has exercised the opportunity to review such measure in the courts or administrative tribunals of a Party.

(c) Each Party shall observe any obligation it may have entered into with regard to investments.

3. Subject to the laws relating to the entry and sojourn of aliens, nationals of either Party shall be permitted to enter and to remain in the territory of the other Party for the purpose of establishing, developing, administering or advising on the operation of an investment to which they, or a company of the first Party that employs them, have committed or are in the process of committing a substantial amount of capital or other resources.

4. Companies which are legally constituted under the applicable laws or regulations of one Party, and which are investments, shall be permitted to engage top managerial personnel of their choice, regardless of nationality.

5. Neither Party shall impose performance requirements as a condition of establishment, expansion or maintenance of investments, which require or enforce commitments to export goods produced, or which specify that goods or services must be purchased locally, or which impose any other similar requirements.

6. Each Party shall provide effective means of asserting claims and enforcing rights with respect to investment, investment agreements, and investment authorizations.

7. Each Party shall make public all laws, regulations, administrative practices and procedures, and adjudicatory decisions that pertain to or affect investments.

8. The treatment accorded by the United States of America to investments and associated activities of nationals and companies of the Republic of Armenia under the provisions of this Article shall in any State, Territory, or possession of the United States of America be no less favorable than the treatment accorded therein to investments and associated

activities of nationals of the United States of America resident in, and companies legally constituted under the laws and regulations of other States, Territories or possessions of the United States of America.

9. The most favored nation provisions of this Article shall not apply to advantages accorded by either Party to nationals or companies of any third country by virtue of:

(a) that Party's binding obligations that derive from full membership in a free trade area or customs union; or

(b) that Party's binding obligations under any multilateral international agreement under the framework of the General Agreement on Tariffs and Trade that enters into force subsequent to the signature of this Treaty.

10. The Parties acknowledge and agree that "associated activities" include without limitation, such activities as:

- (a) the granting of franchises or rights under licenses;
- (b) access to registrations, licenses, permits and other approvals (which shall in any event be issued expeditiously);
- (c) access to financial institutions and credit markets;
- (d) access to their funds held in financial institutions;
- (e) the importation and installation of equipment necessary for the normal conduct of business affairs, including, but not limited to, office equipment and automobiles, and the export of any equipment and automobiles so imported;

- (f) the dissemination of commercial information;
- (g) the conduct of market studies;
- (h) the appointment of commercial representatives, including agents, consultants and distributors and their participation in trade fairs and promotion events;
- (i) the marketing of goods and services, including through internal distribution and marketing systems, as well as by advertising and direct contact with individuals and companies;
- (j) access to public utilities, public services and commercial rental space at nondiscriminatory prices, if the prices are set or controlled by the government; and
- (k) access to raw materials, inputs and services of all types at nondiscriminatory prices, if the prices are set or controlled by the government.

ARTICLE III

1. Investments shall not be expropriated or nationalized either directly or indirectly through measures tantamount to expropriation or nationalization ("expropriation") except: for a public purpose; in a nondiscriminatory manner; upon payment of prompt, adequate and effective compensation; and in accordance with due process of law and the general principles of treatment provided for in Article II(2). Compensation shall be equivalent to the fair market value of the expropriated investment immediately before the expropriatory action was taken or became known, whichever is earlier; be calculated in any freely usable currency on the basis of the prevailing market rate of exchange at that time; be paid without delay; include interest at a commercially reasonable rate from the date of expropriation; be fully realizable; and be freely transferable.

2. A national or company of either Party that asserts that all or part of its investment has been expropriated shall have a right to prompt review by the appropriate judicial or administrative authorities of the other Party to determine whether any such expropriation has occurred and, if so, whether such expropriation, and any associated compensation, conforms to the principles of international law.

3. Nationals or companies of either Party whose investments suffer losses in the territory of the other Party owing to war or other armed conflict, revolution, state of national emergency, insurrection, civil disturbance or other similar events shall be accorded treatment by such other Party no less favorable than that accorded to its own nationals or companies or to nationals or companies of any third country, whichever is the most favorable treatment, as regards any measures it adopts in relation to such losses.

ARTICLE IV

1. Each Party shall permit all transfers related to an investment to be made freely and without delay into and out of its territory. Such transfers include: (a) returns; (b) compensation pursuant to Article III; (c) payments arising out of an investment dispute; (d) payments made under a contract, including amortization of principal and accrued interest payments made pursuant to a loan agreement; (e) proceeds from the sale or liquidation of all or any part of an investment; and (f) additional contributions to capital for the maintenance or development of an investment.

2. Transfers shall be made in a freely usable currency calculated at the prevailing market rate of exchange on the date of transfer with respect to spot transactions in the currency to be transferred.

3. Notwithstanding the provisions of paragraphs 1 and 2, either Party may maintain laws and regulations (a) requiring reports of currency transfer; and (b) imposing income taxes by such means as a withholding tax applicable to dividends or other transfers. Furthermore, either Party may protect the rights of creditors, or ensure the satisfaction of judgments in adjudicatory proceedings, through the equitable, nondiscriminatory and good faith application of its law.

ARTICLE V

The Parties agree to consult promptly, on the request of either, to resolve any disputes in connection with the Treaty, or to discuss any matter relating to the interpretation or application of the Treaty.

ARTICLE VI

1. For purposes of this Article, an investment dispute is a dispute between a Party and a national or company of the other Party arising out of or relating to (a) an investment agreement between that Party and such national or company; (b) an investment authorization granted by that Party's foreign investment authority to such national or company; or (c) an alleged breach of any right conferred or created by this Treaty with respect to an investment.

2. In the event of an investment dispute, the parties to the dispute should initially seek a resolution through consultation and negotiation. If the dispute cannot be settled amicably, the national or company concerned may choose to submit the dispute for resolution:

(a) to the courts or administrative tribunals of the Party that is a party to the dispute; or

(b) in accordance with any applicable, previously agreed dispute-settlement procedures; or

(c) in accordance with the terms of paragraph 3.

3. (a) Provided that the national or company concerned has not submitted the dispute for resolution under paragraph 2 (a) or (b) and that six months have elapsed from the date on which the dispute arose, the national or company concerned may choose to consent in writing to the submission of the dispute for settlement by binding arbitration:

- (i) to the International Centre for the Settlement of Investment Disputes ("Centre") established by the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States, done at Washington, March 18, 1965 ("ICSID Convention"), provided that the Party is a party to such Convention; or
- (ii) to the Additional Facility of the Centre, if the Centre is not available; or
- (iii) in accordance with the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) or

(iv) to any other arbitration institution, or in accordance with any other arbitration rules, as may be mutually agreed between the parties to the dispute.

(b) Once the national or company concerned has so consented, either party to the dispute may initiate arbitration in accordance with the choice so specified in the consent.

4. Each Party hereby consents to the submission of any investment dispute for settlement by binding arbitration in accordance with the choice specified in the written consent of the national or company under paragraph 3. Such consent, together with the written consent of the national or company when given under paragraph 3 shall satisfy the requirement for:

(a) written consent of the parties to the dispute for purposes of Chapter II of the ICSID Convention (Jurisdiction of the Centre) and for purposes of the Additional Facility Rules; and

(b) an "agreement in writing" for purposes of Article II of the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done at New York, June 10, 1958 ("New York Convention").

5. Any arbitration under paragraph 3(a)(ii), (iii) or (iv) of this Article shall be held in a state that is a party to the New York Convention.

6. Any arbitral award rendered pursuant to this Article shall be final and binding on the parties to the dispute. Each Party undertakes to carry out without delay the provisions of any such award and to provide in its territory for its enforcement.

7. In any proceeding involving an investment dispute, a Party shall not assert, as a defense, counterclaim, right of set-off or otherwise, that the national or company concerned has received or will receive, pursuant to an insurance or guarantee contract, indemnification or other compensation for all or part of its alleged damages.

8. For purposes of an arbitration held under paragraph 3 of this Article, any company legally constituted under the applicable laws and regulations of a Party or a political subdivision thereof but that, immediately before the occurrence of the event or events giving rise to the dispute, was an investment of nationals or companies of the other Party, shall be treated as a national or company of such other Party in accordance with Article 25(2)(b) of the ICSID Convention.

ARTICLE VII

1. Any dispute between the Parties concerning the interpretation or application of the Treaty which is not resolved through consultations or other diplomatic channels, shall be submitted, upon the request of either Party, to an arbitral tribunal for binding decision in accordance with the applicable rules of international law. In the absence of an agreement by the Parties to the contrary, the arbitration rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), except to the extent modified by the Parties or by the arbitrators, shall govern.

2. Within two months of receipt of a request, each Party shall appoint an arbitrator. The two arbitrators shall select a third arbitrator as Chairman, who is a national of a third State. The UNCITRAL Rules for appointing members of three member panels shall apply mutatis mutandis to the appointment of the arbitral panel except that the appointing authority referenced in those rules shall be the Secretary General of the Centre.

3. Unless otherwise agreed, all submissions shall be made and all hearings shall be completed within six months of the date of selection of the third arbitrator, and the Tribunal shall render its decisions within two months of the date of the final submissions or the date of the closing of the hearings, whichever is later.

4. Expenses incurred by the Chairman, the other arbitrators, and other costs of the proceedings shall be paid for equally by the Parties. The Tribunal may, however, at its discretion, direct that a higher proportion of the costs be paid by one of the Parties.

ARTICLE VIII

The provisions of Article VI and VII shall not apply to a dispute arising (a) under the export credit, guarantee or insurance programs of the Export-Import Bank of the United States or (b) under other official credit, guarantee or insurance arrangements pursuant to which the Parties have agreed to other means of settling disputes.

ARTICLE IX

This Treaty shall not derogate from:

(a) laws and regulations, administrative practices or procedures, or administrative or adjudicatory decisions of either Party;

(b) international legal obligations; or

(c) obligations assumed by either Party, including those contained in an investment agreement or an investment authorization,

that entitle investments or associated activities to treatment more favorable than that accorded by this Treaty in like situations.

ARTICLE X

1. This Treaty shall not preclude the application by either Party of measures necessary for the maintenance of public order, the fulfillment of its obligations with respect to the maintenance or restoration of international peace or security, or the protection of its own essential security interests.

2. This Treaty shall not preclude either Party from prescribing special formalities in connection with the establishment of investments, but such formalities shall not impair the substance of any of the rights set forth in this Treaty.

ARTICLE XI

1. With respect to its tax policies, each Party should strive to accord fairness and equity in the treatment of investment of nationals and companies of the other Party.

2. Nevertheless, the provisions of this Treaty, and in particular Article VI and VII, shall apply to matters of taxation only with respect to the following:

(a) expropriation, pursuant to Article III;

(b) transfers, pursuant to Article IV; or

(c) the observance and enforcement of terms of an investment agreement or authorization as referred to in Article VI (1) (a) or (b),

to the extent they are not subject to the dispute settlement provisions of a Convention for the avoidance of double taxation between the two Parties, or have been raised under such settlement provisions and are not resolved within a reasonable period of time.

ARTICLE XII

This Treaty shall apply to the political subdivisions of the Parties.

ARTICLE XIII

1. This Treaty shall enter into force thirty days after the date of exchange of instruments of ratification. It shall remain in force for a period of ten years and shall continue in force unless terminated in accordance with paragraph 2 of this Article. It shall apply to investments existing at the time of entry into force as well as to investments made or acquired thereafter.

2. Either Party may, by giving one year's written notice to the other Party, terminate this Treaty at the end of the initial ten year period or at any time thereafter.

3. With respect to investments made or acquired prior to the date of termination of this Treaty and to which this Treaty otherwise applies, the provisions of all of the other Articles of this Treaty shall thereafter continue to be effective for a further period of ten years from such date of termination.

4. The Annex shall form an integral part of the Treaty.

IN WITNESS WHEREOF, the respective plenipotentiaries have signed this Treaty.

DONE in duplicate at Washington on the twenty-third day of September, 1992, in the English language. An Armenian language text shall be prepared which shall be considered equally authentic upon an exchange of diplomatic notes confirming its conformity with the English language text.

FOR THE UNITED STATES
OF AMERICA:

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Carla A. Hills", written in a cursive style.

FOR THE REPUBLIC
OF ARMENIA:

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Z. Khachatryan", written in a cursive style.

ANNEX

1. The United States reserves the right to make or maintain limited exceptions to national treatment, as provided in Article II, paragraph 1, in the sectors or matters it has indicated below:

air transportation; ocean and coastal shipping; banking; insurance; government grants; government insurance and loan programs; energy and power production; custom house brokers; ownership of real property; ownership and operation of broadcast or common carrier radio and television stations; ownership of shares in the Communications Satellite Corporation; the provision of common carrier telephone and telegraph services; the provision of submarine cable services; use of land and natural resources; mining on the public domain; maritime services and maritime-related services; and primary dealership in United States government securities.

2. The United States reserves the right to make or maintain limited exceptions to most favored nation treatment, as provided in Article II, paragraph 1, in the sectors or matters it has indicated below:

ownership of real property; mining on the public domain; maritime services and maritime-related services; and primary dealership in United States government securities.

3. Armenia reserves the right to make or maintain limited exceptions to national treatment, as provided in Article II, paragraph 1, in the sectors or matters it has indicated below:

government grants; government insurance and loan programs; customs house brokers; ownership and operation of broadcast or common carrier radio and television stations; extraction of natural resources; mining on the public domain.

ԱՄԵՐՈՒԿԱՅԻ ՄԻԱՅՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՆԵՐՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽՐԱԽՈՒՍՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԳԱՐՁ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարությունը եւ Հայաստանի
Հանրապետության կառավարությունը /ստորեվ՝ , , Կողմեր, , /,

ցանկաւաւով աջակցել միմյանց միջեւ ազնիւ լայն տեսնական համագոր-
ծակցությանը Կողմերից մեկի տարածքում մյուս Կողմի բաղաբացիների եւ
ընկերակցությունների ներդրումների ուղղությամբ,

ընդունելով, որ նման ներդրումների կազմակերպման մասին
համաձայնագիրը կրթանի մասնավոր կապիտալի հոսքի եւ կենսամիջավայրի Կողմերի
տեսնական զարգացմանը,

համաձայնելով, որ ներդրումների իրականացման արդարացի եւ անկողմ-
նակաւ կանոնակարգը ցանկաւի է, որպէսզի ներդրումների եւ տեսնական
աջակցության լաւագույն օգտագործման համար ապահովվի կաշուէ կառուցվածք,

ընդունելով, որ տեսնական եւ գործնական կապերի զարգացումը
կնաւաւ Երկու Կողմերի աշխատավորության բարեկեցությանը եւ
աշխատավորության միջազգային մանչմանը արժանացած իրավունքների
հարգելուն, եւ

ընդունելով ներդրումների իրաւունքման եւ փոխադարձ աջակցական
վերաբերյալ պայմանագրի կնքման մասին որոշում,
համաձայնելով ներդրումների վերաբերյալ:

Հոդված 1

1. Սույն Պայմանագրի նպատակների համար.

ա) , , ներդրում, , նշանակում է Կողմերից մեկի տարածքում ցանկացած տիպի
ներդրում, որը պատկանում է մյուս Կողմի բաղաբացիներին կամ ընկերություն-
ներին կամ գտնվում է նրանց ուղղակի կամ անուղղակի իսկողության տակ՝ բաժնե-
տոմսերի, պարտքային պարտավորությունների, ծառայությունների եւ ներդրման այլ
պայմանագրերի ձեւով, եւ իր մեջ ներառում է.

1. նյութական եւ ոչ նյութական ունեցվածքը, ներառյալ աշխարհ
իրավունքներ, ինչպիսիք են գրավորությունները, գրավականները, պարտական
գույքի վրա միջեւ պարտքի վճարելը կալանք դնելու իրավունքը;

2. բաժնետիրական ընկերություններ կամ տոկոսներ՝ ընկերության
գործունեությունից կամ տոկոսներ ալտիվներից;

3. հալցեր՝ դրամական միջոցների կամ տեսնական արժեք ունեցող
գործունեության հետ կապված ներդրումները;

4. ինտելեկտուալ սեփականությունը, որը ներառում է մասնավորապես իրավունքներ.

- գրական եվ գեղարվեստական ստեղծագործությունների, այդ թվում ձայնագրությունների,
- գյուտարարության՝ գործունեության բոլոր բնագավառներում
- արդյունաբերական նմուշների, օրինակների,
- կիսահաղորդիչների ծածկի հետ կապված աշխատանքներ,
- առևտրական գաղտնիքների, , , նոու-հաուսների, , , կոնֆիդենցիալ առեվտրական ինֆորմացիաների, ապրանքանիշների, ծառայողական նշանների եվ ֆիրմային անվանումների նկատմամբ, եւ

5. օրենքով կամ պայմանագրով տրվող ցանկացած իրավունք, ինչպես նաեւ օրենքից բխող ցանկացած արտոնագիր եվ թույլտվություն:

բ) կողմի , , ընկերություն, , նշանակում է ցանկացած միություն, ընկերություն, ասոցիացիա, ընկերակցություն կամ օրինական գործող այլ կազմակերպություն՝ հիմնադրված կողմերի կամ քաղաքական ստորաբաժանումներ օրենքների եվ նորմերի համաձայն, անկախ նրանից թե դրանք կազմակերպվել են ջանույթ ստանալու համար թե ոչ, մասնակցելու համար ինչպես պետական, այնպես էլ մասնավոր սեկտորի ջանույթներում:

գ) կողմի , , քաղաքացի, , նշանակում է ֆիզիկական անձ, որը հանդիսանում է կողմի քաղաքացի՝ կողմի գործող օրենսդրության համապատասխան:

դ) , , եկամուտ, , նշանակում է ներդրումներից ստացված կամ նրա հետ կապված գումարներ, ներառյալ ջանույթը, դիվիդենդը, տոկոսները, կապիտալի աճից ստացված եկամուտները, հեղինակային իրավունքի համար վճարը, կառավարման, տնօրինական օգնության կամ այլ վճարումները, բնեղեն արտահանությունը եկամուտները:

ե) , , Ուղեկցող գործունեությունը, , ներառում է ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնելու նպատակով ընկերությունների, բաժանմունքների, գործակալությունների, գրասենյակների, գործարանների կամ այլ կազմակերպությունների ստեղծումը, հսկողությունը, գործունեությունը, պահպանումն ու օտարումը, պայմանագրերի կնքումը, իրագործումը եվ հարկադրական կատարումը, տարբեր տեսակի ունեցվածքի ձեռք բերումը, օգտագործումը, պաշտպանությունը եվ տնօրինումը, ներառյալ ինտելեկտուալ սեփականության իրավունքը, միջոցների փոխառությունը, բաժնետոմսերի եվ այլ արժեթղթերի թողարկումը, գնումը եվ վաճառքը, ինչպես նաեւ արտասահմանյան արժույթի ձեռք բերումը ներմուծումների համար:

2. կողմերից յուրաքանչյուրին իրավունք է վերապահվում մերժելու սույն Պայմանագրի համաձայն ցանկացած ընկերությանը առավելություններ տրամադրելը, եթե այդ ընկերությունը վերահսկվում է որեւէ երրորդ պետության քաղաքացիների կողմից, իսկ մյուս կողմի ընկերությունների վերաբերյալ, եթե ընկերությունը չի ծավալում էական ձեռնարկատիրական գործունեություն մյուս կողմի տարածքում կամ եթե այն վերահսկվում է երրորդ պետության քաղաքացիների կողմից, որի հետ նման առավելություններ տալուց հրաժարվող կողմը չի պահպանում տնտեսական նորմալ հարաբերություններ:

3. Ունեցվածքի ներդրման կամ կրկնակի ներդրման ձեւերի ոչ մի փոփոխություն չի կարող ազդել դրա բնույթի վրա, որպես ներդրում:

1. Կողմերից շուրաքանչյուրը կթույլատրի կատարել ներդրումներ եվ ծավալել դրա հետ կապված գործունեություն ու կատարել ոչ պակաս բարենպաստ պայմաններ, քան նման իրավիճակում ներդրումներ եվ համատեղ գործունեություն իրականացնող իր բաղաբաղիների կամ ընկերությունների կամ ցանկացած երրորդ պետության բաղաբաղիների կամ ընկերությունների համար՝ կախված նրանից, թե նրանցից որն է ավելի նպաստավոր՝ վերապահելով իրավունք շուրաքանչյուր կողմին սահմանել կամ պահպանել բացառություններ այն ոլորտներում, որոնք թվարկված են սույն Պայմանագրի հավելվածում: Կողմերից շուրաքանչյուրը համաձայն է սույն Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելու օրը կամ դրանից առաջ տեղեկացնել մյուս կողմին բոլոր այն օրենքների ու կանոնների մասին, որոնք վերաբերում են հավելվածում թվարկված մշտական կամ ոլորտներին: Բացի դրանից կողմերից շուրաքանչյուրը համաձայն է մյուս կողմին տեղեկացնել հավելվածում թվարկված մշտական կամ ոլորտներում հետագա ցանկացած բացառությունների մասին, նման բացառությունները հասցնել նպագադրված: Ցանկացած հետագա բացառությունը, չպետք է կիրառվի ոլորտում գոյություն ունեցող ներդրման նկատմամբ այն ժամանակ, երբ բացառությունը դառնում է արդյունավետ: Ցանկացած բացառությունների հիման վրա արամադրվող պայմանակարգը, բացի նրանցից, որոնք նշված են հավելվածում, կլինեն ոչ պակաս բարենպաստ, քան նրանք, որոնք նման դեպքերում արամադրվում են ցանկացած երրորդ պետության բաղաբաղիների կամ ընկերակցությունների ներդրումների եւ դրանց հետ կապված գործունեության նկատմամբ:

2. ա) ներդրումներին կորամադրվի արդարացի կանոնակարգ, դրանք կլինեն լիարժեք պաշտպանված եւ անվտանգ եվ ոչ մի դեպքում նրանց չի արամադրվի այնպիսի կարգ, որը լինի միջազգային իրավունքի սկզբունքների եվ նորմերի հետ անհամատեղելի:

բ) Կողմերից ոչ մեկը ոչ մի կերպ չի խոչընդոտի ներդրումների կառավարմանը, գործունեությանը, բովանդակությանը, օգտագործմանը, ձեռք բերմանը, ընդլայնմանը կամ տնօրինմանը՝ կամային կամ խորակա միջոցների ընդունման ճանապարհով: Ե-րդ եվ 7-րդ հոդվածների ցանկացած միջոց կարող է լինել կամայական կամ խորակա, չնայած այն բանին, որ կողմը ունեցել է կամ օգտվել է կողմերի դատարաններում կամ վարչական մարմիններում նման միջոցը քննարկելու հնարավորությունից:

գ) Շուրաքանչյուր կողմ կպահպանի ներդրումների հետ կապված ցանկացած պարտավորություն, որն ինքն ընդունել է:

3. Արտասահմանցիների ժամանակն եվ տեղավորմանը վերաբերող օրենսդրական ակտերին համապատասխան, կողմերից շուրաքանչյուրի բաղաբաղիներին կթույլատրվի մեկնել եւ մնալ մյուս կողմի տարածքում ներդրման իրականացման, զարգացման, կառավարման կամ գործելու հարցերով խորհրդակցություն անցկացնելու նպատակով, ինչի հետ կապված առաջին կողմի բաղաբաղիները կամ նրանց վարձած ընկերությունները ներդրել կամ իրականացնում են զգալի չափով ներդրումներ կամ այլ միջոցներ:

4. Ընկերություններին, որոնք օրինականորեն ստեղծված են մի կողմի գործող օրենքներին եվ կանոններին համապատասխան եվ հանդիսանում են ներդրողներ, կթույլատրվի իրենց ընտրությամբ անկախ բաղաբաղիությունից վարձել ղեկավար կառավարչական անձնակազմ:

5. Կողմերից ոչ մեկը պահանջներ չի դի ներդրումների իրականացման, ընդլայնման կամ պահպանման նկատմամբ, որոնք նախատեսվում կամ իրականացվում են արտադրված ապրանքների արտահանում կամ որոշում են, թե որ ապրանքները կամ ծառայությունները պետք է ձեռք բերվեն տեղական շուկայում, կամ սահմանում են ցանկացած համանման պահանջներ:

6. Յուրաքանչյուր կողմ արդյունավետ միջոցներ կապահովի ներդրումների, ինվեստիցիոն համաձայնագրերի եւ ներդրումների իրագործման գծով իրավունքների ապահովման եւ պահանջների ներկայացման համար:

7. Կողմերը կհրապարակեն բոլոր օրենքները, կանոնները, վարչական պրակտիկան եւ ընթացակարգը, ինչպես նաեւ դատական վճիռները, որոնք վերաբերում են ներդրումներին կամ առնչվում են նրանց հետ:

8. Ոստ ԱՄՆ-ի կողմից ներդրումների վերաբերյալ սահմանված կարգի եւ սույն հոդվածի դրույթների, ԱՄՆ-ի ցանկացած նահանգում, տարածքում կամ տիրույթում Հայաստանի Հանրապետությանը կտրամադրվի ոչ պակաս բարենպաստ պայմաններ քան այն, որը տրամադրվում է ԱՄՆ-ի բաղաբացիներին եւ ընկերություններին, որոնք մշտապես բնակվում են ԱՄՆ-ի նահանգներում, տարածքներում եւ տիրույթներում, ինչպես նաեւ այն ընկերություններին, որոնք օրինական ստեղծվել են ԱՄՆ-ի նահանգների, տարածքների եւ տիրույթների օրենքներին եւ կանոններին համապատասխան:

9. Սույն Պայմանագրի դրույթները, որոնք վերաբերվում են այն ազգին, որի համար ստեղծվում են առավել բարենպաստ պայմաններ, չեն տարածվում այն առավելությունների վրա, որոնք կողմերից յուրաքանչյուրը տրամադրել է ցանկացած երրորդ պետության բաղաբացիներին կամ ընկերություններին եւ նեղով՝

ա) սվյալ կողմի պարտավորություններից, որոնք բխում են ազատ առեւտրի գոտու կամ մաքսային միության Լիարժեք անդամությունից կամ,

բ) սվյալ կողմի պարտավորություններից, առեւտրի եւ սակագների գրել-խափոր համաձայնագրի շրջանակներում ցանկացած բազմակողմանի միջազգային համաձայնագրի համապատասխան, որոնք ուժի մեջ կմտնեն սույն Պայմանագրի ստորագրումից հետո:

10. Կողմերը ընդունում են համաձայնվում են որ, ,ուղեկցող գործունեությունը, , ներառում է առանց սահմանափակման գործունեության այնպիսի տեսակներ, ինչպիսիք են՝.

- ա) Լիցենզավորման համար արտոնությունների եւ իրավունքների վերապահում,
- բ) գրանցումներ, Լիցենզիաներ, թույլատվություններ եւ այլ տիպի հավանություններից, որոնք ցանկացած դեպքում պետք է հրապարակվեն անհապաղ, օգտվելով հնարավորություն,
- գ) ֆինանսական հաստատություններ, վարկային շուկաներ մոնտրի հնարավորություն,
- դ) ֆինանսական հաստատություններում պահվող իրենց ֆոնդերից օգտվելու հնարավորություն,
- ե) ձեռնարկատիրության նորմալ գործունեության համար անհրաժեշտ սարքավորումների ներմուծում եւ տեղադրում, ներառյալ, բայց առանց սահմանափակման՝ գրասենյակների համար սարքավորումներ եւ ապոմեքենաներ, եւ նման ձեւով ներմուծված ցանկացած սարքավորումների եւ ապոմեքենաների արտահանում,

- գ) առեւտրական լրատվության տարածում,
- է) շուկայական ուսումնասիրությունների կատարում,
- ը) առեւտրական ներկայացուցիչների, ներառյալ գործակալների, խորհրդատուների եւ մատակարարների նշանակում եւ նրանց մասնակցության ապահովում առեւտրական տնտեսականությունում եւ առեւտրի զարգացմանը օժանդակող միջոցառումներին,
- թ) ապրանքների եւ ներքին ծառայությունների մարկեթինգ, ներառյալ բաշխման եւ մարկեթինգի համակարգերի միջոցով, ինչպես նաեւ գովազդի եւ անհատների ու ընկերությունների հետ անմիջական կապերի միջոցով,
- ժ) կենցաղ-սպասարկման ծառայություններ, սոցիալական ծառայություններից կապալով զերցված առեւտրական ջնջերից անխորական գներով օգտվելու հնարավորություն, եթե գները սահմանված են կամ հսկվում են կառավարության կողմից,
- ի) հումքից բոլոր տիպի հիմնական ֆոնդերից եւ ծառայություններ եւ անխորական գներով օգտվելու հնարավորություն, եթե գները սահմանված են կամ հսկվում են կառավարության կողմից:

Հոդված 3.

1. Ներդրումները չեն բռնազրավզի կամ ազգայնացի ուղղակի կամ անուղղակի մասնաբաժնով /, բռնազրավում, / այնպիսի միջոցառումների իրականացմամբ, որոնք հաճախարարը եւ բռնազրավմանը կամ ազգայնացմանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք կատարվում են ելնելով հասարակական ջանքից, անխորականության հիմքի վրա, օրենքով եւ 2-րդ հոդվածում նախատեսված ռեժիմի ընդհանուր սկզբունքներով եւ սահմանված կարգով արդյունավետ եւ համապատասխան փոխհատուցման վճարումով:

Փոխհատուցումը պետք է համարժեք լինի բռնազրավված ներդրման իրական շուկայական արժեքին՝ բռնազրավումից կամ նրա մասին հայտնի դառնալուց առաջ, կախված այն բանից, թե որն է ավելի վաղ տեղի ունեցել,

- պետք է հաշվարկվի ազատ օգտագործվող դրամով տվյալ ժամանակի գերակշռող կուրսով,
- պետք է վճարվի առանց ուշացման,
- պարունակի բռնազրավման օրվանից սկսած ընդունելի առեւտրական կուրսին համապատասխան տոկոսներ,
- լինի իրացնելի եւ ազատորեն փոխադրելի:

2. Յուրաքանչյուր կողմի բաղաքացի կամ ընկերություն, որը հայտարարում է իր ներդրումների լիովին կամ մասնակի բռնազրավման մասին, իրավունք ունի պահանջելու, որպեսզի մյուս կողմի համապատասխան իրավական կամ վարչական մարմինները որոշեն՝ թե արդյոք դա բռնազրավում է թե՛ ոչ, եւ եթե այո, ապա այդպիսի բռնազրավումը ու նրան զուգորդված ցանկացած փոխհատուցումը համապատասխանում է արդյոք միջազգային իրավունքի սկզբունքներին:

3. Յուրաքանչյուր կողմի բաղաքացիներին կամ ընկերություններին, որոնց ներդրումներին վնաս է պատճառվել մյուս կողմի տարածքում պատերազմի կամ այլ զինված ընդհարման, հեղաշրջման, արտակարգ դրության, խռովության, բաղաքացիական անկարգությունների կամ համանման իրադարձությունների հետեւանքով, կտրամադրվի ոչ պակաս բարենպաստ պայմաններ, քան՝ որ տրամադրվում է նրա կողմից իր բաղաքացիներին կամ ընկերություններին, կամ ցանկացած երրորդ երկրի բաղաքացիներին եւ ընկերություններին, կախված նրանից, թե որն է առավել նպաստավոր:

Հոդված 4.

1. Կողմերից յուրաքանչյուրը թույլ կտա ներդրման հետ կապված բոլոր փոխադրումներն, իրականացնել անարգելք եվ առանց ուշացումների, ինչպես իր տարածքի վրա, այնպես էլ իր տարածքից դուրս:

Այդպիսի փոխադրումներն ընդգրկում են.

ա) եկամուտներ;

բ) փոխառուցում՝ 3-րդ հոդվածի համաձայն;

գ) ներդրումների առիթով ծագած վեճերից բխող վճարումներ;

դ) վճարումներ պալմանագրի հիման վրա, ներառյալ պարտքի հիմնական գումարի մարումը եվ նրա վրա հաշվարկված տոկոսները՝ փոխառության պալմանագրին համապատասխան;

ե) ներդրման ամբողջ մասի կամ մի մասի վաճառքից, կամ լուծարումից ստացված հասույթը;

զ) ներդրման պահպանման եվ ընդլայնման նպատակով կապիտալի լրացուցիչ ներդրումներ:

2. Փոխանցումները կիրականացվեն ազատ փոխարկելի արժույթով փոխանցման օրվա դրությամբ, նկատի առնելով ենթակա արժույթի կանոնավորումը փոխանցման գործող ջուկայական արժույթային կուրսով:

3. Ասկաի 1-ին եվ 2-րդ կետերի դրույթներից, կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է պահպանել այն օրենքներն ու կանոնները, որոնք՝

ա) պահանջում են տեղեկություններ արժույթի փոխանցման վերաբերյալ,

բ) նախատեսում են եկամտահարկի կիրառում ջահաբաժինների, դիվիդենդների եվ այլ փոխանցումների նկատմամբ: Ըացի այդ, կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է պաշտպանել վարկատուի իրավունքները եվ ապահովել որոշումների կատարումը, որոնք ընդունվել են դատաքննության ընթացքում իրենց օրենքների արդարացի, անխորական եվ անաչառ կիրառմամբ:

Հոդված 5.

Կողմերը համաձայնվում են իրենցից յուրաքանչյուրի խնդրանքով անհապաղ անցկացնել կոնսուլտացիա սույն Պալմանագրի հետ կապված ցանկացած վեճի լուծման նպատակով կամ քննարկել սույն Պալմանագրի կիրառմանը կամ մեկնաբանմանը վերաբերող ցանկացած հարց:

Հոդված 6.

1. Սույն հոդվածի նպատակների համար, ներդրումների հետ կապված վեճը, դա՝ կողմի եվ մյուս կողմի քաղաքացիների կամ ընկերությունների միջև առաջացած վեճն է, կապված՝

ա) այդ կողմի եվ նման քաղաքացիների կամ ընկերությունների

միջև ներդրումների վերաբերյալ համաձայնագրերի հետ,

բ) կողմերի մարմինների կողմից քաղաքացիների կամ ընկերությունների արտաքին ներդրման իրականացմանը կամ կիրառությանը վերաբերող ցանկացած թույլտվության հետ,

գ) Սույն Պալմանագրով կամ նրանից բխող ներդրումներին վերաբերող հարաբերությունների վերապահված որեւէ իրավունքի հայտարարված խախտման հետ:

2. Ներդրումների հետ կապված վեճերի դեպքում, վիճաբանող կողմերը վեճերի լուծումը պետք է փնտրեն նախապես բնարկումների եզրակացությունների միջոցով: Եթե վեճը հնարավոր չլինի լուծել ընկերակառուցողական, վեճի մեջ մտած քաղաքացին կամ ընկերությունը վեճը լուծելու համար կարող է դիմել՝

- ա) դատարանին կամ վիճաբանող կողմի ադմինիստրատիվ տրիբունալին, կամ
- բ) որեւէ կիրառելի, նախապես համաձայնեցված վեճեր կարգավորող պրոցեդուրայի, կամ
- գ) 3 պարագրաֆի դրույթների համաձայն:

3. ա) Եթե քաղաքացին կամ ընկերությունը վեճի առարկա հարցը լուծելու նպատակով չի դիմել 2 ա) կամ բ) կետերով նշված մարմիններին եզրակացվել է 6 ամիս վեճի առաջացման ամսաթվից, ապա քաղաքացին կամ ընկերությունը կարող են գրավոր ձեռնարկ վեճը լուծելու համար դիմել հատուկ արբիտրաժի՝

1) Ներդրումների վերաբերյալ վեճերի լուծման Միջազգային կենտրոնին /, Centre, / հիմնված պետությունների եզրակացությունների քաղաքացիների միջեւ ներդրումների վերաբերյալ առաջացած վեճերի լուծման մասին 1965 թ. մարտի 18-ին վաշինգտոնում ընդունված կոնվենցիայի համաձայն /, ICSID-Convention, / Եթե այդ կողմը կոնվենցիայի մասնակից է, կամ

2) կենտրոնի օժանդակ ծառայություններին, եթե հնարավորություն չկա դիմելու կենտրոնին, կամ

3) ՄԱԿ-ի միջազգային առեւտրի իրավունքի գծով Հանձնաժողովի /UNCITRAL/ միջնորդ դատարանի կանոններին համապատասխան, կամ

4) վեճի մասնակիցների միջեւ համատեղ համաձայնեցված ցանկացած այլ դատական հաստատության կամ դատարանի ցանկացած այլ կանոններին համապատասխան:

բ) Եթե վիճաբանող քաղաքացին կամ ընկերությունը նման ձեռնարկ համաձայնության է եղել, ապա յուրաքանչյուր վիճաբանող կողմ կարող է դիմել միջնորդ դատարանին համաձայն համաձայնագրում նշված ընտրության հնարավորության:

4. Այսպիսով, յուրաքանչյուր կողմը համաձայնվում է ներդրումների վերաբերյալ ցանկացած վեճ ներկայացնել միջնորդ դատարան՝ համաձայն քաղաքացու կամ ընկերության գրավոր համաձայնության մեջ նշված ընտրության հնարավորության՝ 3-րդ պարագրաֆի հիման վրա: 3-րդ պարագրաֆում նշված այդպիսի համաձայնությունը, քաղաքացիների կամ ընկերությունների գրավոր համաձայնության հետ միասին, պետք է բավարարի որոշակի պահանջներ հետեւյալ նպատակների համար՝

ա) վիճող կողմերի գրավոր համաձայնությունը՝ ICSID կոնվենցիայի 2-րդ գլխի նպատակների համար /կենտրոնի իրավասություն/, եզրակացված ծառայությունների կանոնների նպատակների համար, եզրակացված

բ) ,, Գրավոր համաձայնագիրը՝ - ՄԱԿ-ի միջազգային դատարանների վճիռների ընդունման եզրակացության կատարման մասին կոնվենցիայի /կնքված՝ 1958թ. մայիսի 10-ին Նյու Յորքում /Նյույորքյան կոնվենցիա/ 2-րդ հոդվածի նպատակների համար:

5. Սույն հոդվածի 3 պարագրաֆի ա/2/,/3/, կամ /4/ կետերում նշված ցանկացած դատաքննություն պետք է անցկացվի նյութորոշման կոնվենցիայի մասնակից պետությունում:

6. Միջնորդ դատարանի դատաքննության ցանկացած որոշումը սույն հոդվածի համապատասխան վերջնական ել պարտադիր է կոնֆլիկտի բոլոր մասնակիցների համար: Կոնֆլիկտի լուրջաբանչյուր մասնակից պարտավոր է անմիջապես կատարել դատարանի որոշումը իր տարածքում:

7. Ներդրումների առիթով վեճերի հետ կապված որեւէ պրոցեդուրայի ժամանակ կողմը չպետք է որպես պաշտպանություն կիրառի հակահայց, հակընդեմ իրավունք կամ այլ բան, որը նա ձեռք է բերել կամ կբերի համաձայն ապահովագրական կամ երաշխավորական պայմանագրի, ի հատուցում կամ այլ փոհատուցում իր հաստատված անբողջ վնասի կամ նրա մի մասի:

8. Սույն հոդվածի 3 պարագրաֆի համապատասխան անցկացվող որեւէ դատավարության նպատակով, որեւէ կողմի կամ քաղաքական ստորաբաժանման օրենքով ել կանոնադրությամբ ստեղծված ցանկացած ընկերություն վեճի պատճառ հանդիացող որեւէ դեպքից կամ դիվանագիտական անմիջապես առաջ հանդիսանում է մյուս կողմի քաղաքացիների կամ ընկերությունների ներդրում ել պետք է դիտվի որպես այդ մյուս կողմի քաղաքացի կամ ընկերություն ICSID կոնվենցիայի 25/2/բ հոդվածին համապատասխան:

Հոդված 7.

1. Սույն Պայմանագրի մեկնաբանման կամ կիրառման վերաբերյալ կողմերի միջեւ ծագած ցանկացած վեճը, որը չի լուծվել խորհրդատվությունների կամ դիվանագիտական այլ ուղիների միջոցով, կողմերից լուրջաբանչյուրի ինդրանքով կփոխանցվի միջնորդ դատարան՝ միջազգային իրավունքի կիրառվող կանոնների համապատասխան պարտադրող որոշում կայացնելու նպատակով: Եթե կողմերը չպայմանավորվեն այլ բանի մասին, ապա կկիրառվի միջազգային առեւտրի իրավունքի գծով ՄԱԿ-ի Հանձնաժողովի Արբիտրաժին կանոնակարգը /UNCITRAL/ կողմերի կամ արբիտրների կողմից որոշված հնարավոր փոփոխություններով:

2. Խնդրանքը ստանալու ժամանակափոխից՝ 2 ամսվա ընթացքում, կողմերից լուրջաբանչյուրը կնշանակի մեկ արբիտր: Այդ երկու արբիտրները կընտրեն երրորդ արբիտր որպես նախագահ, որը պետք է լինի որեւէ երրորդ պետության քաղաքացի: UNCITRAL-ի կանոնակարգի դրույթները, որոնք վերաբերում են միջնորդ դատարանի նշանակմանը՝ երեք արբիտրների կազմով, կկիրառվեն mutatis mutandis միջնորդական դատի կազմի նշանակման վերաբերյալ, բացառությամբ այն, որ նշանակող մարմինը, որի մասին նշվում է կանոնակարգի մեջ, կլինի կենտրոնի գլխավոր բարտուղարը:

3. Եթե այլ բան չի համաձայնեցվել, ապա բոլոր փաստաթղթերը կիրականացվեն ել բոլոր դատաքննությունները կապարտվեն երրորդ արբիտրի ընտրության ժամանակափոխից սկսած 6 ամսվա ընթացքում ել դատարանը կընդունի իր որոշումները փաստաթղթի վերջին հանձնման կամ դատաքննությունների ավարտի ժամանակափոխից սկսած 2 ամսվա ընթացքում՝ կապված այն բանից, թե այդ դեպքերից որն է ավելի ուշ տեղի ունեցել:

4. Նախագահի, մյուս արբիտրների գործունեության հետ կապված ծախսերը, ինչպես նաեւ վեճի ըննարկման հետ կապված այլ ծախսերը կողմերը կկրեն հավասար չափով:

Դատարանը կարող է իր հայեցողությամբ սահմանել՝ թե կողմերից որը պետք է վճարի ծախսերի մեծ մասը:

Հոդված 8.

6 եւ 7 հոդվածների դրույթները չեն կիրառվի այն վեճերի գծով, որոնք առաջանում են՝

- ա) ԱՄՆ-ի էքսպորտ - իմպորտ բանկի արտահանման վարկերից, երաշխիքներից եւ պահովագրության ծրագրերից կամ
- բ) պաշտոնական վարկերից, երաշխիքներից կամ պահովագրական միջոցառումներից, որոնք նկատմամբ ծագած վեճերը կողմերը համաձայնվել են լուծել այլ միջոցներով:

Հոդված 9.

Սույն Պայմանագիրը չի արգելի կիրառել.

ա) կողմերից յուրաքանչյուրի օրենքները եւ կանոնները, վարչական պրակտիկան կամ քննադատարկները, վարչական կամ դատական որոշումները:

բ) միջազգային իրավական պարտավորությունները, կամ

գ) կողմերից յուրաքանչյուրի կողմից ընդունվող պարտավորությունները, ներառյալ ներդրման կամ դրա համար թույլտվության մասին պայմանագրում պարունակված պարտավորությունները,

որոնք ներդրումներին կամ ներդրման հետ կապված գործունեությանը տրամադրում են ավելի բարենպաստ ռեժիմ, քան այն, որը սրվում է սույն Պայմանագրով նման դեպքերում:

Հոդված 10.

1. Սույն Պայմանագիրը չի արգելի ցանկացած կողմին կիրառել հասարակական կարգի պահպանման, միջազգային խաղաղության կամ անվտանգության պահպանման, վերականգնման կամ անվտանգության սեփական էական ջանքերի պաշտպանության վերաբերյալ նրա պարտավորությունների կատարման համար անհրաժեշտ միջոցներ:

2. Սույն Պայմանագիրը չի արգելի կողմերից յուրաքանչյուրին սահմանել հատուկ պահանջներ ներդրումների իրականացման կապակցությամբ, ընդ որում այդպիսի պահանջները չպետք է վատացնեն սույն Պայմանագրում վերը նշված իրավունքներից ցանկացածի էությունը:

Հոդված 11.

1. կողմերից յուրաքանչյուրը իր հարկային քաղաքականության բնագավառում կձգտի ներկայացնել արդար ռեժիմ մյուս կողմի քաղաքացու եւ քննչության ներդրման նկատմամբ:

2. Սույն Պայմանագրի դրույթները, մասնավորապես 6-րդ եւ 7-րդ հոդվածները, կկիրառվեն հարկերի վերաբերյալ հարցերի նկատմամբ միայն այն դեպքում, եթե նրանք վերաբերում են՝

- ա) սեփականագրվածներ՝ համաձայն 3-րդ հոդվածի
բ) փոխանցումներին՝ համաձայն 4-րդ հոդվածի, կամ
գ) ինվեստիցիոն համաձայնագրի նորմերի պահպանմանը, իրագործմանը կամ թուլատրմանը՝ 6-րդ հոդվածի 1 (ա) կամ (բ) կետերի իմաստով, այնքանով, որքանով նրանք չեն ընկնում կողմերի միջեւ երկակի հարկումից խուսափելու մասին կոնվենցիայի դրույթների տակ կամ ծագել են վեճերի լուծման ալդայիսի կարգի կապակցությամբ եվ չեն կարգավորվել ընդունելի ժամանակահատվածում:

Հոդված 12-րդ

Սույն Պայմանագիրը կկիրառվի կողմերի քաղաքական ենթակառուցվածքների նկատմամբ:

Հոդված 13-րդ

1. Սույն Պայմանագիրը ուժի մեջ է մտնում վավերագրերի փոխանակման ժամանակաթվից 30 օր հետո: Այն կգործի 10 տարվա ընթացքում եւ կշարունակի գործել այնքան ժամանակ, մինչեւ չի դադարեցվի սույն հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն: Այն կկիրարկվի ներդրումների նկատմամբ, որոնք գոյություն ունեն նրա ուժի մեջ մտնելու պահից, ինչպես նաեւ այն ներդրումների նկատմամբ, որոնք իրականացվել կամ ձեռք են բերվել նրա ուժի մեջ մտնելուց:

2. կողմերից յուրաքանչյուրը առաջին տասնամյա ջրջանի ավարտից մեկ տարի առաջ կարող է զրավոր տեղեկացնել մյուս կողմին սույն Պայմանագրի գործողության դադարեցման մասին, իսկ առաջին տասնամյակից հետո՝ ցանկացած ժամանակ:

3. Այն ներդրումների նկատմամբ, որոնք իրականացվել կամ ձեռք են բերվել մինչեւ սույն Պայմանագրի գործողության դադարեցման ժամանակաթիվը, եվ որոնք նկատմամբ սույն Պայմանագիրը կկիրարկվեր, եթե այն մնար ուժի մեջ, սույն Պայմանագրի մնացած բոլոր կետերի դրույթները կգործեն դադարեցման ժամանակաթվից հետո հաջորդ տասը տարիների ընթացքում:

4. Սույն Պայմանագրի հավելվածը հանդիսանում է նրա անբաժնելի մասը:

Ի հաստատումն վերը շարադրվածի պատճառ կարգով Լիազորված ներկայացուցիչները ստորագրեցին սույն Պայմանագիրը:

կատարվել է վաշինգտոնում, 1992 թվականի սեպտեմբերի 23-ին, անգլերեն և եզգով: Հայերեն և եզգով տեքստը կպատրաստվի եվ կհամարվի հավասարազոր վավերական նրա վավերացման եվ անգլերեն տեքստի հետ համապատասխան լինելու մասին դիվանագիտական նոտաների փոխանակումից հետո:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների
կառավարության կողմից

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության կողմից

1. ԱՄՆ-ի կառավարությունը իրեն իրավունք է վերապահում սահմանափակ բացառություններ անել /կամ պահպանել նրանք բացառությունները/ հոդված 2-ի կետ 1-ում սահմանված ազգային ռեժիմից հետեվյալ բնագավառներում.

օդային տրանսպորտ, օվկիանոսային եվ մերձափնյա նավագնացություն, բանկային գործունեություն, ապահովագրություն, կառավարական նպաստներ, ապահովագրության եվ փոխառությունների կառավարական ծրագրեր, էներգետիկա, մաքսատնային ծառայության մեջ բրոկերություն, անշարժ գույքի տիրապետում, ռադիոհաղորդումների, հասարակական ռադիո եվ հեռուստակայանների տիրապետում եվ կառավարում, կապի արբանյակների կորպորացիաների բաժնետոմսերի տիրապետում, հասարակական հեռախոսային եվ հեռագրական կապի ռադիո ծառայություններ, ստորջրյա կաբելային ծառայություն, հողի եւ բնական ռեսուրսների օգտագործում, հանրային ընդերքների լեռնային մշակումներ, կառավարության արժեթղթերի հետ հիմնական բորսային գործառություններ, ծովային եվ նրա հետ կապված ծառայություններ, ստորջրյա կաբելային գծերի (ծառայությունների) մատակարարում:

2. ԱՄՆ-ն իրեն իրավունք է վերապահում սահմանափակ բացառություններ անել (կամ պահպանել նրանք բացառությունները), ինչպես նշված է հոդված 2-ի առաջին պարագրաֆում, հետեվյալ բնագավառներում, որոնցում ոչ մի ազգի էի տրամադրվի առավելագույն բարենպաստության ռեժիմ՝ այն բաժիններում եւ դեպքերում, որոնք նշվում են ստորեվ՝

հանրային ընդերքների լեռնային մշակումներ, ծովային եվ նրա հետ կապված ծառայություններ, ԱՄՆ-ի արժեթղթերի հիմնական բորսային գործառություններ եվ անշարժ գույքի տիրապետում:

3. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը իրեն իրավունք է վերապահում սահմանափակ բացառություններ անել (կամ պահպանել նրանք բացառությունները), հոդված 2-ի կետ 1-ում սահմանված ազգային ռեժիմից հետեվյալ բնագավառներում.

կառավարական նպաստներ, ապահովագրության եվ փոխառությունների կառավարական ծրագրեր, մաքսային ծառայության մեջ բրոկերություն, ռադիոհաղորդումների հասարակական ռադիո եվ հեռուստակայանների տնօրինում եւ կառավարում, բնական ռեսուրսների օգտագործում, հանրային ընդերքների լեռնային մշակումներ: